

YAPIMINA YENİ BAŞLANAN RİZE YAT LİMANININ KIYI VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

SÜME, Veli⁽¹⁾ Dr.

TURAN, M. Ufuk⁽²⁾ Yrd. Doc. Dr.

ÖZET

Doğu Karadeniz Bölgesinde önceleri, ekonomik nedenlerle ve kıyı koruma amacıyla balıkçı barınakları, liman ve mendirekler inşa edilmiştir.

Günümüzde ise, hayat standardının yükselmesine paralel olarak mevcut kıyı yapılarına, turizm amaçlı yat limanları inşa edilmesi eklenmiştir.

Ülkemizin Sarp sınır kapısı ile dış dünyaya, Karadenizin yayla turizmine açılması, yeşil ve mavinin kucaklaştığı şirin bir yurt köşesi olan Rize’de de turizm faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur.

Yöreye gelen yerli ve yabancı turizm yatırımcılarının yanı sıra Rize Serbest Bölgesinin faaliyete geçmesiyle işadamları da gelmektedir.

Böyle bir potansiyele cevap vermek için, Projesi Rize Belediyesi tarafından KTÜ, Müh. Mim. Fak. İnş. Müh. Bölümü Hidrolik Anabilim dalındaki araştırmacılar hazırlattırılarak Nisan 1998 ‘ de Rize Yat Limanı inşaatına başlanmıştır.

Bu makalede henüz inşaat safhasında olan yat limanının Rize’ ye getireceği yararların yanısıra, kıyı ve çevre etkileşimi incelenmiş, alınması gereken çevresel tedbirler belirlenmiştir.

(1) K.T.Ü., Rize Meslek Yüksek Okulu İnşaat Bölümü Öğretim Üyesi

Tel : 0 464 213 04 32 - 0 464 213 05 14, Fax : 0 464 213 05 11
e-mail : rmyol@superonline.com

(2) O.G.Ü. Mühendislik Mim. Fak. İnş. Müh. Bölümü Öğretim Üyesi

Tel : 0 222 239 28 40 / 211, Fax : 0 222 229 05 35,
e-mail : muturan@ogu.edu.tr

YAPIMINA YENİ BAŞLANAN RİZE YAT LİMANININ KIYI VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

Veli SÜME

Doktor

K.T.Ü., Rize Meslek Yüksek Okulu İnşaat
Bölümü Öğretim Üyesi
RİZE, TÜRKİYE

M. Ufuk TURAN

Yrd. Doc. Dr.

O.G.Ü. Mühendislik Mim. Fak. İnş. Müh.
Bölümü Öğretim Üyesi
ESKİŞEHİR, TÜRKİYE

ÖZET

Doğu Karadeniz Bölgesinde önceleri, ekonomik nedenlerle ve kıyı koruma amacıyla balıkçı barınakları, liman ve mendirekler inşa edilmiştir.

Günümüzde ise, hayat standardının yükselmesine paralel olarak mevcut kıyı yapılarına turizm amaçlı yat limanları inşa edilmesi eklenmiştir.

Ülkemizin Sarp sınır kapısı ile dış dünyaya, Karadenizin yayla turizmine açılması yeşil ve mavinin kucaklaştığı şirin bir yurt köşesi olan Rize’de de turizm faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur.

Yöreye gelen yerli ve yabancı turizm yatırımcılarının yanı sıra Rize Serbest Bölgesinin faaliyete geçmesiyle işadamları da gelmektedir.

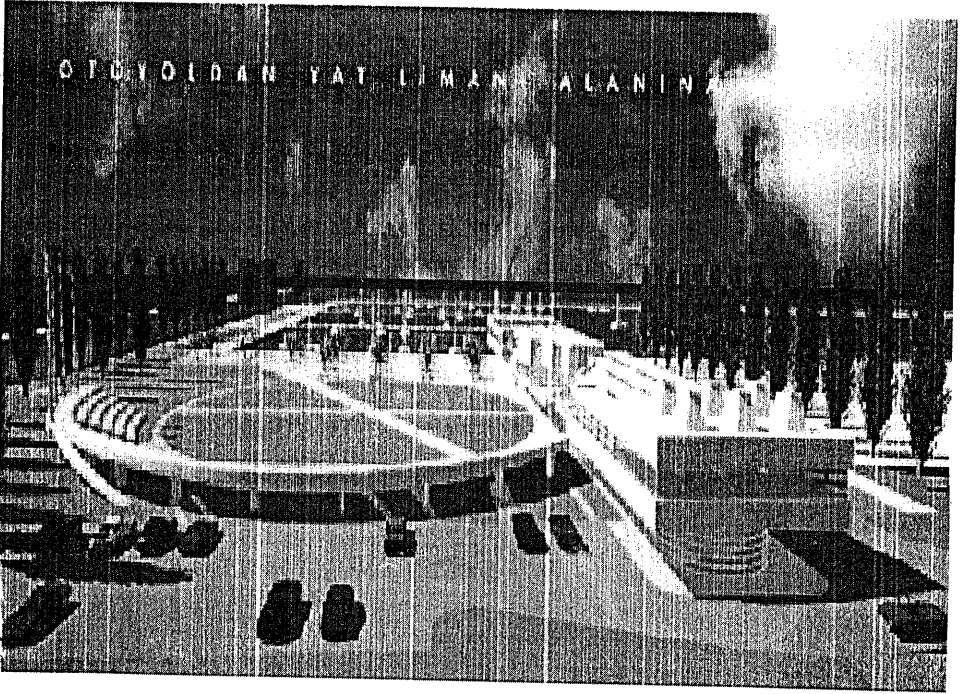
Böyle bir potansiyele cevap vermek için, Projesi Rize Belediyesi tarafından KTÜ, Müh. Mim. Fak. İnş. Müh. Bölümü Hidrolik Anabilim dalındaki araştırmacılar hazırlattırılarak Nisan 1998 ‘ de Rize Yat Limanı inşaatına başlanmıştır.

Bu makalede henüz inşaat safhasında olan yat limanının Rize’ ye getireceği yararların yanı sıra, kıyı ve çevre etkileşimi incelenmiş, alınması gereken çevresel tedbirler belirlenmiştir.

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

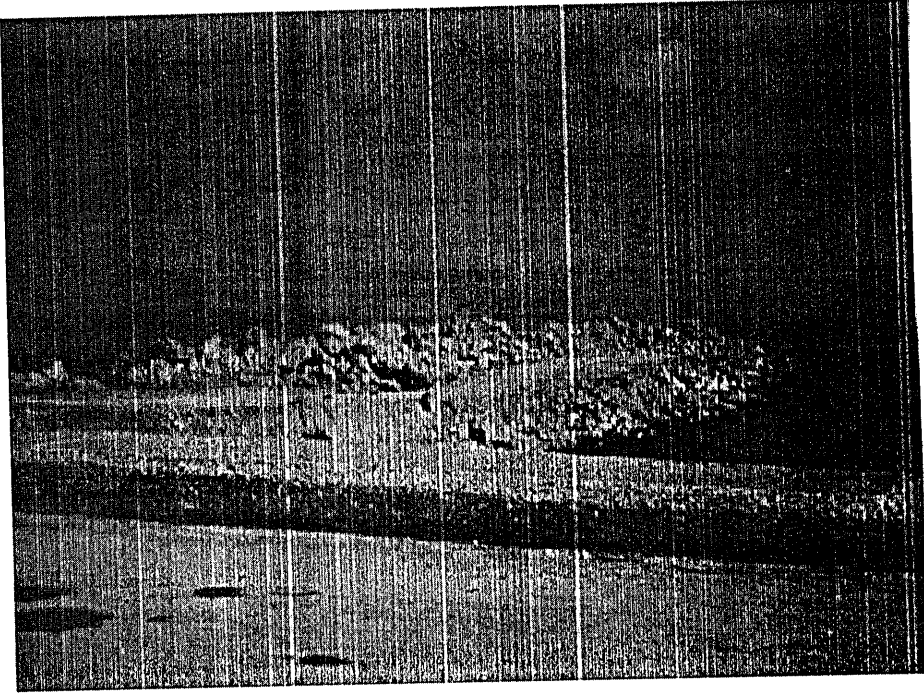
Yapımına yeni başlanan Rize yat limanı henüz inşaat safhasındadır (Şekil 1). Bitirildiğinde kıyının çehresi değişecektir. Kıyı boyunca Çay bahçeleri, Balık lokantaları, Balıkçı barınakları gibi özel kuruluşlar ile Sanayi sitesi, Karayolları Şube Şefliği, Yeni meyve ve sebze hali, Petrol ofisi ana deposu, Polis evi vb. gibi resmi kurumlar mevcuttur.

Şekil 1. Rize Yat Limanının Maket Görünüşü

Hakim dalga yönüne paralel olarak, gerek yeni yapı üzerinde gerekse mevcut kıyı yapıları üzerinde yeni bir etkileşim ve değişim söz konusudur. İyi yönde değişim insanları mutlu, kötü yönde değişim ise, insanları huzursuz edecek onların ekonomik ve ruhsal kayba uğramalarına neden olacaktır.

Bu çalışmada; yukarıda sayılan nedenlerden dolayı, oluşması muhtemel bazı kıyı ve çevre problemlerine şimdiden dikkat çekilmektedir. İşveren ve yüklenici firma durumundaki Rize Belediyesi, kıyıda yapılaşmış resmi ve özel kurumlar ile çevreye duyarlı diğer kişi, kurum ve kuruluşların kıyılarımızı ve çevreyi nasıl korumaları ve bunun için şimdiden hangi tedbirleri alınması gerektiği vurgulanmıştır.

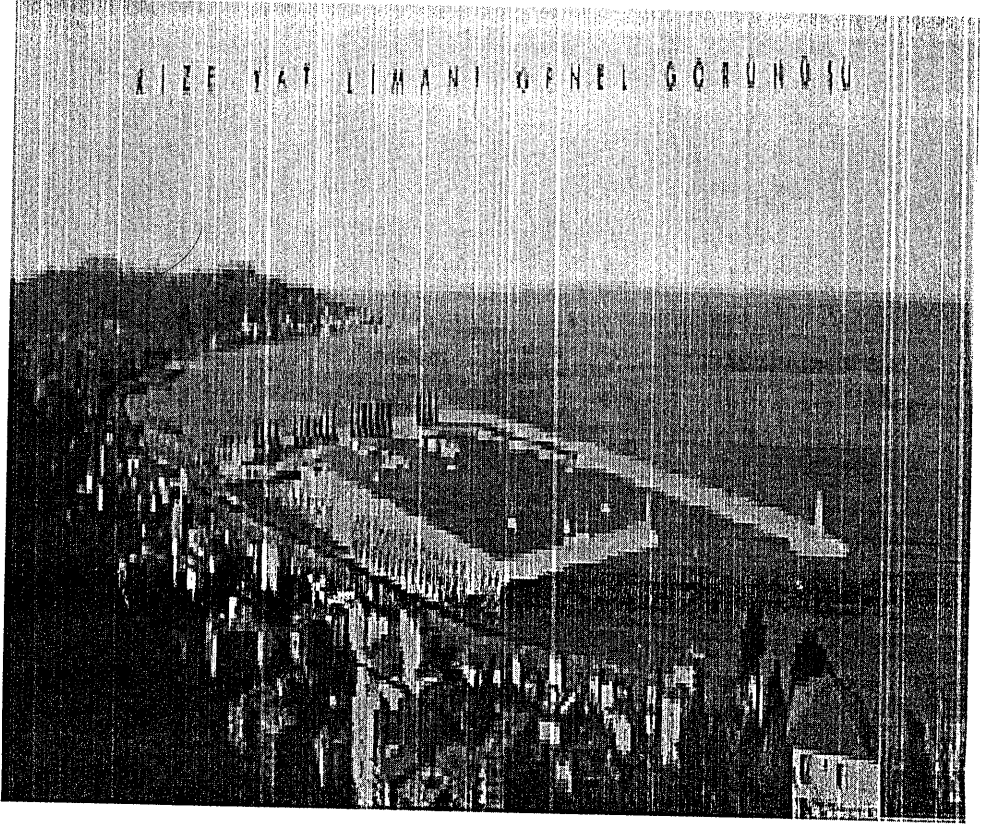

Şekil 2. Rize Yat Limanı İnşaatından Bir Görünüş

1.2. Rize de Sahilin Genel Durumu

Toplam kıyı uzunluğu yaklaşık olarak 171 Km., nüfusu ise, 55 bin olan Rize'nin belediye sınırları içerisindeki kıyı uzunluğu 17 Km. civarındadır. Bu kıyı boyunca irili ufaklı 12 adet dere mevcuttur. Bu dereler bazı yerleşim yerlerinde evsel atıklar dahil çeşitli sürüntü maddelerini denize akıtmaktadır.

Yine kıyı çizgisi boyunca ; 7 adet balıkçı barınağı, 1 büyük liman (Rize Limanı) ve mendirek, 1 adet maden cevheri yükleme iskelesi ve antrepo (Çayeli Bakır işletmeleri), 1 adet 4 yıldızlı otel (Otel Dedeman), dolgu alanı ve üzerinde irili ufaklı 100'e yakın dükkan, belediye araç parkı, İtfaiye, 4 adet balık lokantası ve çay bahçesi, 2 adet park, TCK Şube şefliği, Rize meyve ve sebze hali (İnşaatı devam ediyor), Sanayii Sitesi (yaklaşık 980 dükkan), Rize Serbest bölgesi, 5 adet orta öğretim okulu ve öğretmen evi (Ticaret, Anadolu Ticaret, Anadolu Lisesi, Turizm ve Otelcilik, Anadolu Turizm ve Otelcilik Lisesi vb.), 1 adet çay fabrikası, 4 adet benzin istasyonu (bir tanesi denize sıfır), Trafik şube müdürlüğü ve karakol, Polis evi (gemi şeklinde sabit betonarmeden yapılmıştır), Spor alanı ve bazı resmi binalar bulunmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Rize Yat Limanının Genel Görüntüsü (Bilgisayar Uyarlaması)

1.2. Rize Yat Limanının Yeri

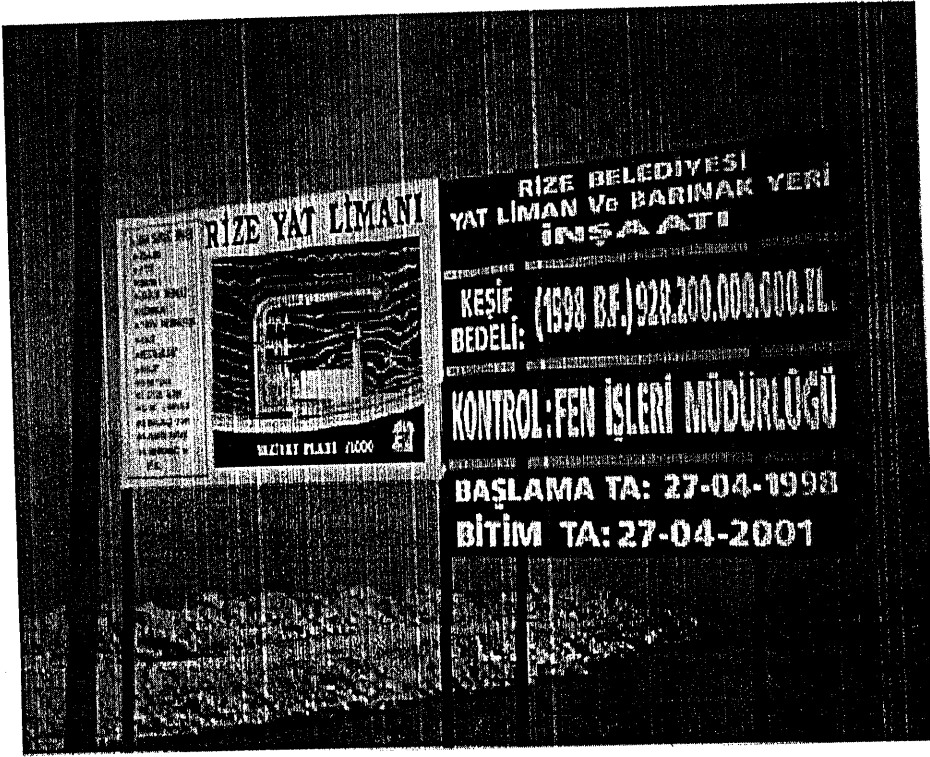
Rize yat limanı Rize - Hopa karayolunun 4.Km. sinde Bağdatlı mahallesi ile Portakallık mahallesi arasındadır. Balıkçı barınaklarının bulunduğu yere inşaa edilmektedir. Burası sahilin en dar yeri olup yapılaşma alanıdır. Üzeri çay bitkileri ile örtülü, dağlar silsilesi hemen yükselir ve dikleşir. Bu sebeple adeta yeşil ile mavinin bulunduğu, en güzel güneş batımının izlendiği ender yerlerden biri konumundadır (Şekil 3).

1.3. Proje Hakkında Genel Bilgiler

120 yat kapasiteli Rize yat limanı inşaatına 27 Nisan 1998 de başlanmış olup 3 yıl içerisinde bitirilmesi planlanmaktadır (1) . Keşif bedeli 1998 birim fiyatları ile 928.200.000.000 TL. dir , (Şekil 4). Ayrıca 275 metre uzunluğunda , -3.00 metre derinliğinde bir kısımda balıkçı barınağı olarak planlanmıştır.

Dalgakıran kesitleri belirgin dalga özellikleri $H= 5.5$ metre, $T= 8.66$ sn. ve etkin yön Kuzey (N) olarak alınmıştır. Emniyetli tarafta kalınması için dalga yüksekliği ilgili kaynaktan (1) artı değeri katılarak alınmıştır. Limanda -3.00 ve - 4.00 metrelik rıhtımlar

çekek yeri ve travel lift rıhtımı iskeleler ise, $2 \times (100 \times 2.5)$ yüzer iskele olarak projelendirilmiştir (2,3).

Şekil 4. Rize Yat Limanı Şantiye Bilgileri

Projede yat limanı üzerinde Ana Servis Binaları, İdari Binalar, PTT, Banka, Sağlık Merkezi, Gümrük Binası, Turizm Bürosu, Kafeterya, Restaurant, Yat Kulübü, Yükleme Alanı, Otopark, Oyun Alanı, WC, Çamaşırhane, Balıkçı Barınağı, Antik Tiyatro, Akaryakıt İstasyonu ve Sintini Boşaltma yeri mevcuttur. Yörede yapılan yapılar ve sondaj çalışmalarından dolayı temel zemininin taşıma gücü açısından sağlam nitelikte olduğu, taşıma gücü ve oturmalar açısından sorun yaratmayacağı ilgili idare (4) tarafından söylenmiş olup yapı 4. derece deprem bölgesindedir.

2. KIYI VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

2.1. Kıyı Problemleri ve Kıyıların Korunması

Kıyı denildiğinde deniz ile karanın birleştiği çizgi anlaşılır. Bu çizgi bazı durumlarda çok geniş bazen de çok dardır. Hangi halde olursa olsun deniz ile kıyıların yüzyıllar boyu oluşturmuş olduğu denge, insanların sonradan müdahalesi sonucunda değişmiş ve kıyılarda aşınma, dolma, kıyı ilerlemesi, veya gerilemesi şeklinde problemler

oluşturmuştur. Bu problemlerin büyüklüğü, şekli, türü ve oluşturduğu zararların boyutları, yörenin iklimine, coğrafi ve jeolojik yapısına dolaylı veya dolaysız olarak bağlıdır.

Son yıllarda kıyılarının korunması ve geliştirilmesi çalışmalarının önemi artmıştır. Kıyı koruma yapıları önceleri kıyıya paralel ve kıyı bağlantılı olarak ; kıyı duvarları ve kıyı dolguları şeklinde gelişmiş, daha sonraları ise bu yapılardan vazgeçilmiş ve daha yumuşak çözümlerden olan kıyıya dik yapılar ve açık deniz mendirekleri, düz ve "T" mahmuzların uygulama alanları artmıştır (5).

2.2. Çevre Problemleri ve Çevrenin Korunması

Çevre, canlı ve cansız varlıkların bir arada bulundukları, birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri ve birbirlerine karşılıklı olarak ihtiyaç duydukları ortamdır. İnsanın çevresi sadece içinde bulunduğu yer değil bütün dünyadır.

Çevre kirliliğine insanlar sebep olurlar ve doğanın dengesini bozarak çevre problemlerini artırır. Bu problemlerin başında hava, su ve toprak kirliliği (erozyon) gibi kirlilikler gelir. Sonra ormanların yok olması gibi doğal kaynakların tükenmesi gelir ki, bunun neticesinde havada aşırı karbondioksit birikmesi neticesinde oluşan sera etkisi gelir.

Çevrenin korunması için yapılacak ilk iş tutumlu olmakla başlar. Savurganlığı çevreye en çok zarar veren bir unsur olduğu unutulmamalıdır. İkinci iş ise doğayı sevmektir. Böylelikle elimizde bulunan tabii değerleri korumuş ve onları emanet aldığımız (6,7)

2.3. Rize Yat Limanı Civarında Kıyı ve Çevre Durumu

Yapımı devam eden Rize yat limanının bulunduğu sahile 4 adet küçük dere akmaktadır. Bu derelere az da olsa evsel atıklar ve kanalizasyon suyu karışmaktadır. Yine aynı civarda Rizenin atık su tasfiye tesisi kollektörleri ve derin deniz deşarj sistemi mevcuttur. Kıyıda bulunan çay bahçeleri kullanılmış suları denize bırakmaktadırlar. Ayrıca sahilde yer kazanmak amacıyla yapılan deniz dolgu çalışmaları devam etmektedir. Dolgu için inşaat hafriyatlarının yanı sıra çöp de kullanılmaktadır. Bu gibi olumsuzluklar dan dolayı şu anda deniz ve çevre kirliliği söz konusudur.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; bu çalışma hazırlanmasında başta, Rize Belediyesi ve Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü gibi büyük resmi kuruluşlar olmak üzere , diğer küçük resmi ve özel kuruluşlar tek tek ziyaret edilerek yat limanının neler getireceği neler götüreceği konusunda aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yerli basın ve yayın bilgilendirilerek konuya kıyı ve çevre açısından duyarlı hale getirilmiştir.

Zaman zaman kıyı ve çevre ile ilgili programlar hazırlanmış ve halkın da bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Neler yapılması, ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği aşağıda aşağıda öneriler şeklinde verilmiştir.

Bu bağlamda neler yapılmalıdır ? Öneriler

1. Deniz dolgu çalışması yapımında süratle çöp dolgu yapılması yöntemi terk edilmeli, çöp değerlendirme fabrikasına hız verilmelidir.
2. Rize limanından Rizenin çıkışına kadar olan sahilde mahmuz veya açık deniz mendireği şeklinde yumuşak çözümlü kıyı koruma yapıları yapılmalıdır. Böylelikle mevcut dolguda korunmuş olacaktır. Şu anda dolgu alanının korunması için yapılan kıyıya paralel olarak yapılan kıyı duvarı (sert çözüm) yapımı derhal durdurulmalıdır.
3. Mevcut pissu tasfiye tesisinin ya kapasitesi artırılmalı yada yat limanı ve kıyıdaki yapılar için özel tasfiye tesisi yapılmalıdır.
4. Şu anda az da olsa küçük derelere akan pissular derhal kanalizasyon şebekesine bağlanmalıdır.
5. Yat limanı civarında bulunan evlerdeki hayvan ahırları şehir dışına çıkarmalı, gerekirse onlar kapatılmalıdır.
6. Yat limanı civarında yapılacak olan eğlence yerleri için şimdiden plan yapılmalı, bunların çevreye vereceği (gürültü kirliliği, çevre kirliliği vb. gibi) kirlilikler için şimdiden tedbir alınmalıdır.
7. Kordon boyunca iyi bir ışıklandırma yapılmalı, araç trafiği ile kordon arasına koruyucu hat çekilmeli ve ayrıca bisiklet yolu yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1) Dolfen Müh. Dan. Dış Tic. Ltd. Şti. , Rize Yat Limanı ve Barınma Yeri Hesap Raporu , Mart 1998, Rize, 45 Sayfa.
- 2) KTÜ, Müh. Mim. Fak. İnş. Müh Böl. Hidrolik Araştırma Gurubu (IIAG), Proje Kurum, Trabzon, 1998.
- 3) SÜME, Veli, Deniz Yapılarının Dinamik Projelendirilmesi ve Stabilitate Etüdü, Yük.Lis.Tezi, KTÜ, Fen Bil.Ens, Trabzon, 1992.
- 4) Rize Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü, Rize, 1998
- 5) Araş. Raporu, Doğu Karadeniz • Kıyıları Korumasında ve Suni Plaj Oluşturulmasında Mahmuz ve Açık deniz Mendireklerinin Etkisinin Araştırılması, KTÜ, MMF, İnş. Müh. Hidrolik Lab., Trabzon, 1993, 41 Sayfa
- 6) ÖNSOY, Hızır, Kıyı ve Liman Müh. Ders Notları, Trabzon, 1993, 55 Sayfa.
- 7) SÜME, Veli, Ölçme Bilgisi (Topoğrafya), Birsen Y.evi, Rize, 1998, 375 Sayfa

SUMMARY

Fisherman shelters, ports and breakwaters have built for shore protection and economical reasons in the Eastern Blacksea Region.

Now, marinas can built together existing shore buildings by growing up living standart.

After Sarp border is opened top the World, mountain pasture tourism improve in Rize, green and blue to embrace.

Turkish and foreign investors and businessman are coming to the region.

To responde this potaniel, Rize Marina constraction has been begun by Rize Municipality on April 1998. The project is designed by Black Sea Technical University, Hydraulic Laboratory resarchers.

In this paper, the benifits of marina shore and environment interaction are investigated. Environment precautions are determined.

